

Hat évbe került, amíg végérvényesen kimondták: a gyilkossággal vádolt két férfi ártatlan

Kártalanítás: meghatározható-e egy ember ára?

Joghézagok sokaságára és az ítélezési gyakorlat bizonyos avíttóságára is rávilágított a Burka-ügy, amelynek főszereplői – az apa és a fia – a magyar bűnügyi gyakorlatban egyedülállóan hosszú időt töltöttek előzetes letartóztatásban. Ráadásul 32 bírósági tárgyalás és hat esztendő kellett ahhoz, hogy végérvényesen kimondassék: a gyilkossággal vádolt két újszentmargitai férfi ártatlan. A Burka-ügy máig nem zárult le: a sértettek kártalanítás miatt perlik az alperes magyar államot. Pénteken lesz az újabb tárgyalás.

Először mellbevágónak tűnik az a december közepén született nyilatkozat, amelyben Burka Ferenc és fia, ifjabb Burka Ferenc ügyvédje arról tájékoztatta a Hajdú-Bihar Megyei Bíróságot, hogy változatlanul fenntartják 100 millió forintos követelésüket előzetes letartóztatás miatt indított kártalanítási perükben. Előző egyezségi ajánlatukra ugyanis – amelyben az szerepelt, hogy a sértettek 50 millió forint kártalanítási összeget kapnának és 40 millióért kártérítési perben folyamodnának, de természetesen az eljárás kiadásait is az alperesre hárítanák – mindössze 20 millió forintot kínáltak a sértetteknek. Zeke László ügyvéd szerint ez méltánytalanul csekély összeg. Emlékeztetett rá, hogy ilyen kirívóan hosszú, ráadásul két embert érintő kártalanításra jogalapot adó fogvatartásra még nem volt példa. Ehhez képest szinte aránytalan a felajánlott összeg, amely egyénekre vetít-

ve kisebb a 2005-ben kifizetett legmagasabb, több mint 25 milliós, illetve a 2006-ban elismert és legmagasabb, közel 21 milliós kártalanításnál.

A szakemberek szerint nem csupán az összeg nagysága teszi különlegessé a kártalanítási követelést, hanem az a tény is, hogy nincsenek objektív fogókazók a kártalanítási bírói gyakorlatában. Azt lehet ugyan tudni, hogy tavaly például – szeptember végéig – kártalanítás jogcímén 94 jogosultnak több mint 188 millió forintot fizetett ki az állam. De arról nincs információ, hogy ez a pénz az érintettek hány hónapjának a „fájdalomdíja” volt. Ennek az adatnak az ismeretében lehetne ugyanis pontos képet adni arról, hogyan mérlegelik a bíróság az emberi szabadság megvonásának – egyébként pénzben ki nem fejezhető – mértékét átlagosan. Erre hazánkban egyelőre nincs egyöntetű, kötelező norma, így vélhetően min-

den megítélt kártalanítási összeg magán viseli a bíró szubjektivitását és a költségvetés korlátait is.

Zeke László ügyvéd lapunknak elmondta, melyek azok a kérdések, amelyek a Burka-ügy kapcsán szerinte válasza várnak. Fontos lenne tisztázni például azt: vajon rendkívül hosszú előzetes letartóztatás esetén az igazságügyi tárcát terheli-e teljes egészében a felelősség és az előzetes teljes időszakára szól-e a kártalanítási fizetség? Ennek eldöntését azért is tartja fontosnak, mivel a Burka-perben kiderült: a szaktárca a pert elhúzó bíróság vagy a sértő nyilatkozatokat tevő ügyészség helyett nem akar fizetni. Kérdés, hogy akkor viszont külön kellene-e perelni a bíróságot és az ügyészséget? Elkerülhetetlen az a probléma is, hogy ha a szaktárca nem felel a drámaian elhúzó előzetes letartóztatás egészéért és az egyéb, kapcsolódó jogsértésekért, mi módon lehet megállapítani, meddig tart a felelőssége?

Az ügyvéd azt is furcsállja, hogy nem nyilvánosak a közfeladatot ellátó bíróságnak a nem személyes adatokat tartalmazó statisztikái. Szerinte ugyanis a nyilvánosság ily módon történő kizárása az ítélezési gyakorlatból megkérdőjelezi a döntések igazságosságát, méltányosságát. Ha a bírói gyakorlat nem nyilvános és nem létező jogszabályi rendelkezések szólhatnak bele a döntések igazságosságába és

Zeke László ügyvédnek sok kérdése van a kártérítéssel kapcsolatban

Foto: KERTÉSZ GÁBOR

méltányosságába, akkor az államtól sem várható el a méltányosság – mondja az ügyvéd. Zeke László utalt egy konkrét szeptemberi esetre, amikor szerinte ügyfele azért kapott az átlagos kártalanításnál kevesebbet, mert a bíró – közfelháborodást kiváltó indoklása szerint – a „primitív személyiségű felperes börtöntűrő képessége” nagyobb, mint az iskolázott emberé.

A Burka-ügy talán legfontosabb tanulsága: a kártalanításnak nincs normális jogi szabályozása és gyakorlata. Zeke László megoldásnak tartaná, ha felmentés esetén alanyi jogon járna a kártalanítás, mint ahogyan az elítélt is automatikusan köteles megfizetni a büntetési költségeket. Jelenleg ugyanis a felmentett vádlott csak pe-

res úton juthat kártalanításhoz, mégpedig azzal a megszorítással, hogy ha igényét 60 napig nem nyújtja be, elveszti a jogosultságát. Javaslatának az is eleme, hogy a kártalanítási gyakorlatot ki kellene terjeszteni a rokonokra: a feleségre, a gyerekekre, a szülőkre.

Zeke szerint a kártalanítási

jog szabályozását és a hozzá kapcsolódó bírói gyakorlat újragondolását aligha lehet sokáig elodáztatni. Olcsóbbá és gyorsabbá válnának az ügyek, hiszen ha nem kellene pereskedni a kártalanításért, csak azok fordulnának bírósághoz, akiknek kártérítési igényük is lenne.

Szabó Iréne

Emelkedő összegek

Érdekes tendenciát jelez az állami kártalanítási összegek alakulása: 2002-ben mintegy 64 milliót, rá egy évre majdnem 82 és fél milliót, 2004-ben pedig már 169 milliót ítélték a perekben a károsultaknak. A tavalyról tudható 188 millió viszont – feltételezhetően – az év végi összesítés után eléri a 200 milliós kifizetést is. A Magyar Helsinki Bizottság információja szerint három éve hazánkban 5 ezer 702 ember volt előzetes letartóztatásban, számuk 2005-ben ötszázzal csökkent, a tavalyi első fél év adatai alapján további csökkenés látható. Egy éven túl a fogvatartottak átlagosan négy százaléka volt előzetesben.

Köszönetet vár az államtól a megbuktatott kém

Gilbert (Gyepes) Ottót az évszázad legnagyobb titkosszolgálati fogásaként emlegették a nyolcvanas évek Amerikájában. A kommunista blokk hírhedt spionját látták benne, holott csak egy egyszerű kalandvágyó pesti srác volt, aki kész volt minden veszélyt vállalva szolgálni a hazáját. De a hazája elárulta. Gilbert Ottó egy sikertelen titkosszolgálati akció után tíz évet töltött amerikai börtönökben kémkedés miatt. A hazája hátat fordított neki, a katonai hírszerzés letagadta, magára maradt. Most perre készül, és azt mondja: egy „köszönjük” azért jólesne.

2010-ig titkosították azokat az állambiztonsági iratokat, amelyek Gilbert (született: Gyepes) Ottó beszerzésének és vélhetően kalandos kiküldetésének, illetve lebukásának adatait tartalmazza – így az amerikai napilapok által az évszázad kém-ügyének nevezett lebukás hazai részleteire még várni kell. A jómódú, pesti polgári családból származó férfi egy nemrég megjelent könyvben (címe: Gilbert – egy megbuktatott magyar kém igaz története) meséli el kalandos életét, a beszerzés körülményeit, a lebukás pillanatait, valamint az azt követő börtönéveket.

Az 1956-ban az Egyesült Államokba emigrált és ily módon amerikai útlevéllel is rendelkező Gilbertet 1982 áprilisában küldik első és egyben utolsó megbízására. Feladata csupán annyi lett volna, hogy egy Szmolka János nevű férfitől (aki szintén magyar származású, de amerikai állampolgárságú emigráns) átvegyen néhány, katonai titkokat tartalmazó filmtekercset. Szmolka ugyanis a georgiai Ford Gordonban állomásozott mint az amerikai hadsereg egyik

tisztje. Később derült csak ki, hogy Szmolka kettős ügynök volt, s neki köszönhetően az FBI már jó előre tudott Gilbert – azaz a futár – érkezéséről, és csapdát állított neki. A magyar futárt az évszázad fogásaként emlegették Amerikában, a tengerentúlon úgy kezelték mint a „Vörös Ezredet”; egy híres kémet a kommunista blokkból. Gilbert, miután a magyar állam magára hagyta a bajban, kénytelen volt vádalkut kötni a hatóságokkal, amiért életfogytiglan h e l y e t t „csak” tizenöt év börtönre ítélték. Először Lake Placidben töltötte rabéveit, ám egy sikertelen szökési kísérlet után a sokkal szigorúbb Lewisburghbe szállították. Gyilkosságok, árulások, bandaháborúk szemtanúja volt; majd a rácsok mögött szerzett barátainak „közreműködésével” elérte, hogy utolsó börtönéveit egy sokkal emberibb környezetben, a talladegai börtönben tölthesse. Gilbert szabadulása után végigjárta a magyarországi hivatalokat, de minden fórumon elutasításba ütközött. Pedig, mint mondja: elég lenne egy „köszönjük” is.

Lake Placidben töltötte rabéveit, ám egy sikertelen szökési kísérlet után a sokkal szigorúbb Lewisburghbe szállították. Gyilkosságok, árulások, bandaháborúk szemtanúja volt; majd a rácsok mögött szerzett barátainak „közreműködésével” elérte, hogy utolsó börtönéveit egy sokkal emberibb környezetben, a talladegai börtönben tölthesse. Gilbert szabadulása után végigjárta a magyarországi hivatalokat, de minden fórumon elutasításba ütközött. Pedig, mint mondja: elég lenne egy „köszönjük” is.

Gilbert Ottó az amerikai újságokban

„Amikor édesanyám meghalt 1989-ben, Perlaki írt nekem egy levelet Bánó Zsófia álnéven. Azt írta benne, utalva a rendszerváltozás utószélére, hogy most jön ki az emberek igazi karaktere. Édesanyammal rendesekek voltak, tudom, hogy segítették... Szmolkára haragszom egyedül... Beküldtek a tűzbe, ma már tudom. Talán sohasem tudjuk meg, hogy árulás történt-e vagy szerencsétlen gyaloglódozat. Sajnálom, hogy a rólam szóló iratokat 2021-ig titkosították. Előbb nem olvashatók bele. Most hetvenéves múltam. Mire kinyitják az aktákat, betöltöm a kilencvenet. Hát... Köszönöm a bizalmat... Remélem, hogy megélem...” – olvasható a Gilbert életéről szóló kötetben. A Népszava úgy tudja, a férfi hamarosan kártérítési pert indít a magyar állam ellen, az ehhez szükséges papírok egy része már meg is érkezett az Egyesült Államokból.

Népszava-információ

Tisztelt előfizetőnk!

Mint arról korábbi közleményeinkből már bizonyára értesült, 2007. január 1-jétől a Népszava kézbesítési feladatait a MediaLog Fiege Zrt. látja el.

Célunk a terjesztőváltással, hogy ön a lehető legmagasabb szintű szolgáltatásban részesüljön, előfizetési példányát minden esetben pontosan és kifogástalan minőségben kapja meg. Az előfizetési díjak begyűjtése továbbra is a megszokott módon történik majd.

Bízunk a zökkenőmentes átállás sikerében, ám amennyiben az első napokban késést vagy egyéb hiányosságot észlel, kérjük, feltétlenül jelezze munkatársainknak az ingyenesen hívható zöldszámon, hogy a hibát mielőbb kijavíthassuk.

06-80/106-000

Reméljük, hogy elégedett előfizetőnk táborában üdvözölhetjük önt 2007-ben is!

Szíves együttműködésüket előre is köszönjük.

Üdvözlettel:
Editorial Kft.

MediaLOG FIEGE

Kiadói információs vonal:
06-80/200-502, 06-80/109-662